ĢENERĀLADVOKĀTA DAMASO RUISA-HARABO KOLOMERA [*DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER*] SECINĀJUMI, sniegti 2009. gada 20. oktobrī[1]

I — Ievads

1. Labklājības valsts sākumposmā noteiktas tautsaimniecības nozares tika izņemtas no tirgus loģikas, lai samazinātu atšķirību starp "kontrolējamo dzīves telpu" un "reālo dzīves telpu"[2]. Vērtību, kas nav strikti ekonomiskas un kas nostiprinātas klasiskajā juridiskajā jēdzienā "sabiedriskie pakalpojumi", vārdā tika aktivizēta valsts iejaukšanās noteiktās jomās, tika izveidoti monopoli un pastiprināts tiesiskais regulējums.

2. Kopš Vienotā Eiropas akta, kad "uz politisko ideju altāra" ticis celts jauns elks — konkurence, sabiedriskie pakalpojumi ir uzskatāmi par apstākli, kas jānovērš, lai panāktu liberalizāciju, kura kļuvusi par visu cerību avotu[3].

3. Tirgus atvēršana ir šīs politikas pirmais posms, bet līdz ar šķēršļu likvidēšanu paliek vajadzības, ko tirgus pats par sevi nevar apmierināt. No tā izriet publiskā iejaukšanās, kas izpaužas kā "vispārējas nozīmes pakalpojumi" un "sabiedrisko pakalpojumu pienākumi", ko iestādes uzliek liberalizēto nozaru uzņēmumiem, lai aizsargātu sabiedriskās intereses, kuru apmierināšana ir obligāta un ko tātad nevar atstāt tirgus brīvas konjunktūras darbībai.

4. Nozīmīgs izaicinājums mūsdienu ekonomiskajās tiesībās ir saistīts ar šo divu publiskās iejaukšanās veidu nošķiršanu. Līdz šim brīdim jautājums attiecās tikai uz ekskluzīvo tiesību esamību vai attiecīgo pakalpojumu finansēšanu, bet reti — uz sabiedrisko pakalpojumu pienākumiem, uz kuriem attiecas aplūkojamajā lietā uzdotie prejudiciālie jautājumi.

5. Kopš XIX gadsimta gāze ir ieguvusi īpašu svarīgumu mūsdienu sabiedrību attīstībā.

1 — Oriģinālvaloda — spāņu.

2 — Šo terminoloģiju ir izmantojis Forstofs [*Forsthoff*] savā eksistenciālā atbalsta teorijā (*Daseinvortorge*) (Forsthoff, E. *Sociedad Industrial y Administración Pública*. Madride: Escuela Nacional de Administración Pública, 1967 (1958)).

3 — Kā uz to asi norādīja Fernández, T. R., "Del servicio público a la liberalización desde 1950 hasta hoy", *Revista de Administración Pública*, Nr. 150, 1999. gada septembris–decembris, 57.–73. lpp.

Literatūrā tika atspoguļotas aizdomas, ko sākotnēji radījusi gāze[4], un vēlāk — tās ietekme[5], kamēr tā nav kļuvusi par ikdienas dzīves neatņemamu sastāvdaļu, kā to uzsver Peress Galdoss [*Pérez Galdós*][6]. Direktīvā 2003/55/EK[7] ir paredzēta gāzes tirgus pilnīgā atvēršana no 2007. gada 1. jūlija, un *Tribunale Amministrativo Regionale della Lombardia* [Lombardijas reģiona Administratīvā tiesa] (turpmāk tekstā — "iesniedzējtiesa") jautā, vai pēc minētā datuma Itālijas iestādes joprojām var izņēmuma kārtā piedalīties gāzes piegādes cenu noteikšanā situācijā, kurai ir raksturīga konkurences neesamība.

6. Ja sabiedriskie pakalpojumi — kā to atzinusi Francijas Valsts Padome[8] — ir "tirgus turpinājums ar citiem līdzekļiem gadījumā, ja tirgus cieš neveiksmi, nevis tā pretstats", tad valstij, mazinoties konkurencei, ir jāpapūlas, lai izlabotu šīs situācijas sekas. Publiskā iejaukšanās tirgū tomēr ir jāierobežo, lai neatliktu uz nenoteiktu laiku īsto liberalizāciju, aizsargājot patērētāju tiesības.

4 — Aleksandrs Dimā savā romānā "Dāma ar samta apkakli" (*Mil y un fantasmas*. Madride: Ed. Valdemar, 1996, 20. lpp.) 1846. gadā paskaidro, ka "Nodjē izjuta nepatiku pret visiem izgudrojumiem; gāze viņā izraisīja dusmas, tvaiks viņu kaitināja; viņš redzēja, ka nenovēršami tuvojas pasaules beigas līdz ar mežu iznīcināšanu un akmeņogļu raktuvju izsīkšanu".

5 — Vieni no pirmajiem gāzi izmantoja Mongolfjē brāļi viņu slavenajos kārsta gaisa balonos.
Mariano Hosē de Lara [*Mariano José de Larra*] 1833. gadā uzrakstīja trīs rakstus ar vienu un to pašu virsrakstu "Ascensión aerostática" (*Artículos completos*, Ed. RBA e Instituto Cervantes). Pirmajā rakstā — 482. un nākamajās lappusēs — viņš norāda uz spāņa Garsija Roso [*García Rozo*] mēģinājumu lidot ar gaisa balonu virs *Retiro* parka Madridē 1833. gada 28. aprīlī, klātesot karaliskās ģimenes locekļiem un lielo cerību gaisotnē. Eksperiments neizdevās dažādu iemeslu dēļ, tostarp lietus dēļ. Otrajā rakstā — 546. un nākamajās lappusēs — runa ir par pēc dažām dienām tā paša Garsija Roso veikto mēģinājumu *Oriente* laukumā, kad viņam neizdevās piepūst gaisa balonu, tādējādi atkārtojot epizodi ar Donu Kihotu un Sančo Pansu, kad viņi pēc uzkāpšanas Klavilenjā [*Clavilègne*] domāja, ka tikuši uguns zemē, lai gan patiesībā juta tikai gaisa plūsmu no hercoga mājā esošajām plēšām. Trešajā rakstā, kas ir īsāks un nav ietverts minētajā izdevumā, ir arī minēts neveiksmīgs mēģinājums *Oriente* laukumā.
Vēlāk gāze tiek uzskatīta par jauno laiku priekšrocību:
José María Eça de Queirós darbā "La Reliquia", *Obras Completas*, tulkoj. — Julio Gómez de la Serna, Madride: Aguilar, 1954, I sēj., 179. un nākamās lpp., galvenais varonis jautā: "Vai esmu galīgi zaudējis savu *Raposo*, katoļa, licenciāta, *Times* un gāzes laikabiedra personību, lai kļūstu par antīko laiku cilvēku, Tibērija laikabiedru?"
Visbeidzot, gāze ieņem savu vietu ikdienas dzīvē, apgaismojot ielas un mājokļus:
darbā *El Baile* (tulkoj. — De Gema Moral. Barselona: Salamandra, 2006, 14. lpp.) Irena Nemirovska [*Irène Némirovsky*] stāsta, ka galvenās varones Antuanetas māte lasa romānus zem matēta stikla kupola ar spilgti degošās gāzes strūklu; un 53. lappusē, kamēr pār Parīzi nolaižas nakts, Antuaneta sastopas ar laternu iededzinātāju, kurš tās vienu pēc otras iededzina, pieskaroties ar garu kārtu.
Prēmiju *Planeta*, *Nadal* un *Café de Gijón* laureāte un kandidāte uz Nobela prēmiju Anna Marija Matute [*Ana María Matute*] nesen sacerējumā *Paraíso inhabitado* (Barselona: Destino, 2008, 11. lpp.) minēja laternu iededzinātāju, kurš laikos pirms otrās Spānijas Republikas krēslā "iededzināja ar savu garu kārtu zilganas, mirgojošas uguntiņas gāzes laternās".

6 — M. del C. Simón Palmer, "El gas en la obra de Galdós", *Actas del IV Congreso internacional de estudios galdosianos de 1990*, izd. Cabildo Insular de Gran Canaria, Las Palmas, 1993, II sēj., 565. un nākamās lpp., klāsta vairākus fragmentus no *Los Episodios Nacionales*, *Fortunata y Jacinta*, *Tormento*, *La desheredada* un *Doña Perfecta*.

7 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīva 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 98/30/EK atcelšanu (OV L 176, 57. lpp.).

8 — *Rapport public du Conseil d'État, 1994, Considérations générales: Service public, services publics : déclin ou renouveau*. Etudes et Documents Nr. 46. Parīze, 1995, 63. lpp.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Kopienu tiesības: Direktīva 2003/55*

7. Direktīvas 2003/55 mērķis ir dabasgāzes iekšējā tirgus ieviešana.

8. Saskaņā ar tās preambulas otro apsvērumu Direktīvas 98/30/EK[9], kas atcelta ar 2003. gada direktīvu, izpildē gūtā pieredze demonstrē labumu, kādu var gūt no šā tirgus izveides, uzsverot, ka joprojām saglabājas būtiski trūkumi un ir iespējams uzlabot šā tirgus darbību, tostarp pieņemot "konkrēt[us] noteikum[us], kas nodrošinātu vienādus konkurences apstākļus un samazinātu dominējoš[ā] stāvok[ļa] tirgū un cenu nosišanas prakses [risku], [..] nodrošin[ot] mazo un neaizsargāto patērētāju tiesību aizsardzību".

9. Direktīvas 2003/55 preambulas astoņpadsmitajā apsvērumā ir minēts viens no liberalizācijas procesa būtiskajiem elementiem — iespēja gāzes patērētājiem brīvi izvēlēties piegādātāju. Lai sasniegtu šo mērķi, direktīva ievēro pakāpenisku pieeju, kas saistīta ar konkrētu termiņu, lai uzņēmumi varētu pielāgoties un lai aizsargātu patērētāju intereses un galu galā nodrošinātu, ka viņiem ir reālas un efektīvas tiesības izvēlēties savu piegādātāju.

10. Preambulas divdesmit sestajā apsvērumā ir norāde uz lēmumiem, ko dalībvalstis pieņem, lai uzturētu augstus sabiedrisko pakalpojumu standartus Kopienā, precizējot, ka šie lēmumi ir regulāri jādara zināmi Komisijai un ka tie var būt atšķirīgi "atkarībā no tā, vai tie ir paredzēti mājsaimniecībām vai maziem un vidējiem uzņēmumiem". Preambulas divdesmit septītajā apsvērumā runa ir par sabiedrisko pakalpojumu [pienākumu], kura ievērošana ir "pamatprasība" direktīvā, kurā ir jāprecizē "kopīgie minimālie standarti, [..] kuros ņemti vērā patērētāju aizsardzības mērķi, piegāžu drošība, vides aizsardzība un līdzvērtīga konkurence visās dalībvalstīs". Turklāt tajā ir norādīts, ka šīs prasības būtu jāinterpretē, ņemot vērā apstākļus valstī un ievērojot Kopienas tiesību aktus.

11. Saskaņā ar Direktīvas 2. panta 25. punktu "mājsaimniecības patērētāji" ir patērētāji, kas pērk dabasgāzi pašu patēriņam mājsaimniecībā; atbilstoši 2. panta 28. punktam "tiesīgie

9 — Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 22. jūnija Direktīva 98/30/EK par kopīgiem noteikumiem dabasgāzes iekšējam tirgum (OV L 204, 1. lpp.).

patērētāji" ir patērētāji, kas var iepirkt gāzi no brīvi izvēlēta piegādātāja saskaņā ar direktīvas 23. pantu, kura 1. punkta c) apakšpunktā dalībvalstīm ir uzlikts pienākums nodrošināt, ka no 2007. gada 1. jūlija tiesīgie patērētāji ir visi patērētāji.

12. Direktīvas 3. pants ir veltīts sabiedrisko pakalpojumu saistībām [pienākumiem] un patērētāju aizsardzībai. Saskaņā ar tā 1. punktu dalībvalstis nodrošina, ka "dabasgāzes uzņēmumi darbojas saskaņā ar šīs direktīvas principiem, lai izveidotu konkurētspējīgu, drošu dabasgāzes tirgu, kas ilgtermiņā neapdraud vidi", un ka "uzņēmumi netiek diskriminēti attiecībā uz to tiesībām vai pienākumiem".

13. Tomēr iepriekš minētais ir jāsaprot, "neskarot [šā 3. panta] 2. punktu", kurā ir paredzēts, ka, "pilnībā ievērojot attiecīgos Līguma noteikumus, īpaši 86. pantu, dalībvalstis uzņēmumiem, kas darbojas gāzes nozarē, var vispārīgās ekonomiskās interesēs [vispārējās tautsaimnieciskajās interesēs] uzlikt sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības [pienākumus], kuras [kuri] var attiekties uz [..] piegāžu [..] cenu [..]". Šādiem sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumiem ir jābūt skaidri definētiem, pārredzamiem, nediskriminējošiem, pārbaudāmiem un tiem jāgarantē, ka Eiropas Savienības gāzes uzņēmumiem ir vienlīdzīgi pieejami valstu patērētāji.

14. Ar 3. panta 3. punktu ir ieviests patērētāju un it īpaši mazāk aizsargātu patērētāju aizsardzības pienākums: dalībvalstīm ir jāaizsargā gala patērētāji un jānodrošina patērētāju — it īpaši mazāk aizsargātu patērētāju — pietiekama aizsardzība, palīdzot tiem nepieļaut atslēgšanu no gāzes piegādes — tostarp attiecībā uz pārredzamību, kas saistīta ar vispārīgiem līguma noteikumiem, informāciju un strīdu izšķiršanas mehānismiem. Dalībvalstis nodrošina, ka tiesīgie patērētāji var efektīvi pāriet pie jauna piegādātāja. Vismaz attiecībā uz mājsaimniecības patērētājiem šie pasākumi ietver A pielikumā minētos pasākumus[10].

15. Saskaņā ar 3. panta 6. punktu dalībvalstis informē Komisiju "pēc šīs direktīvas īstenošanas [..] par visiem pasākumiem, ko tās pieņēmušas, lai izpildītu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības [pienākumus], tostarp

10 — Minētā A pielikuma g) punktā ir norādīts, ka ir "[jānodrošina tas], ka [..] tie, kas ir pieslēgti gāzes sistēmai, ir informēti par viņu tiesībām saņemt noteiktas kvalitātes dabasgāzi par pieņemamām cenām saskaņā ar attiecīgās valsts piemērojamajiem tiesību aktiem".

patērētāju un vides aizsardzības nodrošināšanu, kā arī par to iespējamo ietekmi uz vietējo un starptautisko konkurenci", neatkarīgi no tā, vai šie pasākumi prasa atkāpi no šīs direktīvas noteikumiem.

B — *Itālijas tiesības*

16. Tikai dažas dienas pirms 2007. gada 1. jūlija, kas ir termiņš gāzes tirgus pilnīgai liberalizācijai atbilstoši Direktīvas 2003/55 23. pantam, Itālijas iestādes pieņēma 2007. gada 18. jūnija Dekrētlikumu Nr. 73, ar kuru *Autorità per l'energia elettrica e il gas* tika piešķirtas pilnvaras noteikt "references cenu" gāzes pārdošanai noteiktiem patērētājiem, lai gan tirgus jau bija pilnīgi atvērts.

17. Šis dekrēts tika apstiprināts ar 2007. gada 3. augusta Likumu Nr. 125, kura 1. panta 3. punktā ir paredzēts:

"Lai nodrošinātu Kopienu tiesību normu universālā pakalpojuma jomā izpildi, *Autorità per l'energia elettrica e il gas* nosaka standarta noteikumus pakalpojuma sniegšanai un, pamatojoties uz faktiskām pakalpojuma izmaksām, pārejas kārtā nosaka references cenas [..] par dabasgāzes piegādi mājsaimniecības patērētājiem [*clienti domestici*], kuras uzņēmumiem, kas to pārdod un piegādā, pildot savus sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumus, ir jānorāda savos komercpiedāvājumos, paredzot arī iespēju izvēlēties starp dažādiem tarifu un laika plāniem. [..] neskar *Autorità* tiesības pārraudzīt un iesaistīties, lai aizsargātu patērētāju tiesības, it īpaši gadījumos, kuros tiek konstatēta nepamatota cenu palielināšana un tiek grozīti pakalpojuma sniegšanas nosacījumi tiem patērētājiem, kuri vēl nav izmantojuši savas izvēles tiesības[11]."

18. Itālijas iesniedzējtiesa uzskata, ka šī norma sniedz "normatīvo ietvaru *Autorità* reglamentējošo pilnvaru izmantošanai gāzes cenu jautājumos pēc 2007. gada 1. jūlija".

11 — Dekrētlikuma 1. panta 3. punkta redakcija nedaudz atšķiras no tāda paša panta likumā par apstiprināšanu redakcijas, kurā precizēts, ka *Autorità* piešķirtajai iespējai ir pārejas pasākuma raksturs.

III — Pamata prāva un prejudiciālais jautājums

19. 2007. gada 29. martā *Autorità per l'energia elettrica e il gas* pieņēma Lēmumu Nr. 79/07, ar kuru tika pārskatīti gāzes piegādes ekonomiskie nosacījumi attiecībā uz laikposmu no 2005. gada 1. janvāra līdz 2007. gada 31. martam un paredzēti noteiktu ekonomisko nosacījumu atjaunināšanas kritēriji. Minētā lēmuma 1.3.1. punktā ir paredzēts, ka aprēķina formulas, kuras tika apstiprinātas, lai atjauninātu mainīgās atlīdzības apmēru, kas attiecas uz vairumtirdzniecību, ir piemērojamas līdz 2008. gada 30. jūnijam; tā paša dokumenta 1.3.2. punktā ir paredzētas arī *Autorità* tiesības pārbaudīt, vai izpildīti nosacījumi, lai pagarinātu šo iespēju līdz 2009. gada 30. jūnijam.

20. Federutility, *Assogas*, *Libarna Gas s.p.a.*, *Collino Commercio s.p.a.*, *Sadori gas s.p.a.*, *Egea Commerciale*, *E.On Vendita srl* un *Sorgenia s.p.a.* (uzņēmumi un uzņēmumu apvienības, kas darbojas Itālijas dabasgāzes tirgū) ir iesnieguši piecas prasības par minēto Lēmumu Nr. 79/07 un par citiem, vēlāk pieņemtajiem *Autorità* lēmumiem (Lēmumi Nr. 80/07, Nr. 158/07, Nr. 242/07 un Nr. 346/07)[12].

21. To galvenais arguments ir saistīts ar Direktīvas 2003/55, saskaņā ar kuru gāzes nozare ir pilnībā jāliberalizē no 2007. gada 1. jūlija, pārkāpumu. Prasītāji apgalvo, ka, lai kopš minētā datuma nodrošinātu visiem patērētājiem iespēju brīvi izvēlēties savu piegādātāju, gāzes pārdošanas cenai ir jābūt noteiktai tikai ar piedāvājuma un pieprasījuma konjunktūru — bez publisko iestāžu iejaukšanās. Līdz ar to ar "references cenām" (Lēmuma Nr. 79/07 izpratnē) tiek pārkāptas Kopienu tiesības tiktāl, ciktāl šīs cenas ir piemērojamas pēc 2007. gada otrā ceturkšņa.

22. Tribunale Administrativo Regionale della Lombardia (*Sala IV*) [IV palāta], kas izskata minētās prasības, uzskatīja, ka strīda risinājums ir atkarīgs no Direktīvas 2003/55 interpretācijas, un līdz ar to uzdeva Tiesai atbilstoši EKL 234. pantam šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvas 2003/55/EK 23. pants, kas reglamentē gāzes tirgus atvēršanu, saskaņā ar principiem, kuri izriet no EK līguma, ir jāinterpretē tādējādi, ka minētajai normai un Kopienu principiem ir pretrunā valsts tiesību norma (un saskaņā ar to pieņemtie piemērošanas akti), ar kuru pēc 2007. gada 1. jūlija *Autorità per l'energia elettrica e il gas* joprojām tiek sniegtas pilnvaras noteikt references cenas dabasgāzes piegādei mājsaimniecības patērētājiem (nenoteikta kategorija, kas nav definēta

12 — Prasības *R.G.* 1276/07, *R.G.* 1279/07, *R.G.* 1285/07, *R.G.* 1359/07 un *R.G.* 1490/07.

attiecīgajos dokumentos un kas pati par sevi nenorāda uz īpašiem sociāliem vai ekonomiskiem neizdevīgiem apstākļiem, ar kuriem varētu attaisnot šādu references cenu noteikšanu), proti, cenas, kuras izplatītājiem un piegādātājiem uzņēmumiem, pildot sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumus, ir jānorāda savos komercpiedāvājumos?

vai

2) Vai šī tiesību norma (minētais 23. pants) ir jāinterpretē kopsakarā ar Direktīvas 2003/55/EK 3. pantu (kurā ir paredzēts, ka dalībvalstis uzņēmumiem, kas darbojas gāzes nozarē, var vispārējās tautsaimnieciskajās interesēs uzlikt sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumus, kuri — tiktāl, ciktāl tam ir nozīme šajā lietā, — var attiekties uz piegādes cenu) tādējādi, ka minētajām Kopienu tiesību normām nav pretrunā valsts tiesību norma, ar kuru, ņemot vērā konkrētu situāciju tirgū, kurā vēl joprojām nav "efektīvas konkurences" apstākļu — vismaz vairumtirdzniecības jomā, ir atļauts administratīvi noteikt dabasgāzes references cenu, kura katram piegādātājam universālā pakalpojuma ietvaros ir obligāti jānorāda komercpiedāvājumos saviem mājsaimniecības patērētājiem, kaut arī visi patērētāji ir jāuzskata par "brīviem"?"

IV — Process Tiesā

23. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika reģistrēts Tiesas kancelejā 2008. gada 20. jūnijā.

24. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Federutility*, *Libarna Gas*, *Sorgenia* un *Assogas*, kā arī Komisija un Polijas, Igaunijas un Itālijas valdības.

25. Pielikumā uzaicinājumam uz tiesas sēdi pamata lietas dalībniekiem un Itālijas Republikai tika uzdots jautājums, vai pienākums norādīt "references cenas" par dabasgāzes piegādi privātpersonām komercpiedāvājumos nozīmē, ka uzņēmumiem ir jāpiedāvā un jāpiemēro šīs cenas saviem klientiem un ka tātad šiem uzņēmumiem ir aizliegts noslēgt līgumus ar atšķirīgiem tarifu nosacījumiem, vai arī šīs cenas ir tikai indikatīvas. Minētajām personām arī tika uzdots jautājums par šā pienākuma piemērošanas jomu, tostarp

lūdzot norādīt, vai attiecīgie patērētāji ir tikai indivīdi, izslēdzot juridiskas personas. *Federutility*, *Libarna Gas*, *Sorgenia*, *Assogas* un Itālijas valdība nosūtīja atbildes Tiesai 2009. gada jūlijā.

26. 2009. gada 8. septembra tiesas sēdē mutvārdu apsvērumus snieguši *Federutility*, *Assogas*, *Libarna Gas*, *Sorgenia*, Komisijas un Igaunijas un Itālijas valdību pārstāvji.

V — Ievada apsvērumi: iejaukšanās tarifu jautājumos vienīgi formālās konkurences apstākļos

A — *Reālas konkurences neesamība gāzes tirgū*

27. Enerģētikas nozares liberalizācijas process, kas uzsākts ar Direktīvu 96/92/EK[13] un Direktīvu 98/30, tika ievērojami paātrināts līdz ar Direktīvas 2003/54/EK[14] un Direktīvas 2003/55 pieņemšanu, kurās nolemts atvērt elektroenerģijas tirgu un gāzes tirgu visiem patērētājiem, kas nav mājsaimniecības patērētāji, no 2004. gada 1. jūlija un visiem lietotājiem bez jebkādas atšķirības — no 2007. gada 1. jūlija[15].

28. Šīs ambiciozās programmas īstenošana bija jāveic dalībvalstīm. Panākumi tomēr izrādījās visai nevienādi. Tieši to ir konstatējusi Komisija 2007. gada 10. janvāra paziņojumā Padomei un Eiropas Parlamentam[16], kurā tā atzinusi, ka "enerģijas iekšējā tirgus pamatprincipi iestrādāti tiesiskajā regulējumā, institucionālajā kārtībā un [..] fiziskajā infrastruktūrā, [..] daudzās dalībvalstīs nepastāv vērā ņemama konkurence. Klientiem bieži vien nav īstas iespējas izvēlēties citu piegādātāju", un kopumā ieinteresētajām personām vēl nav lielas uzticības iekšējam tirgum[17].

13 — Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 19. decembra Direktīva 96/92/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu (OV L 27, 20. lpp.).

14 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīva 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu (OV L 176, 37. lpp.).

15 — Direktīvas 2003/54 21. pants un Direktīvas 2003/55 23. pants.

16 — Paziņojums "Gāzes un elektroenerģijas iekšējā tirgus perspektīvas" (COM(2006) 841, galīgā redakcija).

17 — Turklāt, kā uz to norāda Piters D. Kamerons [*Peter D. Cameron*], enerģijas tirgu liberalizācijas sniegtie labumi nemaz nav tik acīmredzami, kā bija cerēts: cenu samazināšana nav nenovēršamas sekas, kas izrietētu no liberalizācijas vai arī no valsts iejaukšanās samazināšanas; jau dibināto uzņēmumu komerciāls spēks ir palielinājies un situācija ar jauno dalībnieku ienākšanu elektroenerģijas un gāzes tirgos atgādina "Godo gaidīšanu" (Cameron, P. *Legal aspects of EU energy regulation. Implementing the New Directives on Electricity and Gas Across Europe*. Oxford University Press, 2005, 36. lpp.).

29. Apzinoties liberalizācijas procesa nepilnīgumu, Komisija laidusi klajā "trešo enerģētikas paketi", lai izlabotu spēkā esošā regulējuma trūkumus. Šajā paketē ir ietverts priekšlikums grozījumiem Direktīvā 2003/55, kuros, piemēram, ir paredzēta reāla nošķiršana starp ražošanas darbībām un piegādes un tīkla ekspluatācijas darbībām[18].

30. Komisija uzskata, ka iejaukšanās gāzes (un arī elektroenerģijas) tarifu jautājumos ir viens no iemesliem un tajā pašā laikā vienas no sekām tam, ka pašlaik trūkst konkurences enerģētikas nozarē. No vienas puses, tā iekļauj "regulētas cenas, kas liedz tirgū ienākt jauniem dalībniekiem"[19], galveno trūkumu, kas konstatēti saistībā ar jauno direktīvu transponēšanu, uzskaitījumā. No otras puses, tā piebilst, ka, pastāvot minētajiem trūkumiem, "vēsturiskie elektroenerģijas un gāzes uzņēmumi lielākoties saglabā dominējošu stāvokli", kādēļ "daudzas dalībvalstis saglabājušas stingru kontroli pār elektroenerģijas un gāzes cenām gala patērētājiem. Diemžēl tas bieži vien ir būtisks konkurences ierobežojums"[20].

31. Kā to atzīst Komisija savā 2008. gada 15. aprīļa ziņojumā[21], daudzās Savienības dalībvalstīs līdzās pastāv atvērti enerģijas tirgi un regulētas enerģijas cenas un šāda situācija ir "trešajā daļā gāzes tirgu [..] un vairāk nekā pusē elektroenerģijas tirgu. Vairumā dalībvalstu, kas regulē cenas, regulēšana attiecas ne vien uz mazajiem patērētājiem — enerģiju par regulētām cenām piegādā visām patērētāju grupām".

32. Aprakstītā situācija atbilst situācijai Itālijas gāzes nozarē. Saskaņā ar šīs valsts valdības iesniegtajos rakstveida apsvērumos norādīto — valsts dabasgāzes tirgū vadošā loma ir sabiedrībai *Eni*, kurai vienlaikus ir monopols uz gāzes importu, īpašumtiesības uz pārvades tīkla lielāko daļu un absolūti dominējošais stāvoklis ražošanas jomā un kura ir galvenais vairumtirgotājs. Šī konkurences neesamība vairumtirdzniecības tirgū ir ļāvusi saglabāties vietējiem mazumtirdzniecības monopoliem, kas pārsvarā ir vertikāli integrēti ar sadales tīkla pārvaldītajiem. Šajā kontekstā jauno piegādātāju ienākšana tirgū ir ārkārtīgi sarežģīta: pirmkārt, tiem būtu jāpērk gāze no *Eni*, kas tiem liktu ievērot savus nosacījumus,

18 — Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu (COM(2007) 529, galīgā redakcija).

19 — Iepriekš minētais 2007. gada 10. janvāra paziņojums, 1.3. punkts.

20 — Iepriekš minētais 2007. gada 10. janvāra paziņojums, 1.4. punkts.

21 — Ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Panākumi iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus izveidē" (COM(2008) 192, galīgā redakcija).

samazinot līdz minimumam to iespējamo peļņas normu, un, otrkārt, tāpēc, ka būtu grūti konkurēt vietējā līmenī ar vertikāli integrētiem uzņēmējiem.

B — *Piegādes cenu regulējums situācijā, kurā nav konkurences*

33. Šie apstākļi kopsakarā ar naftas produktu cenas paaugstināšanas tendenci starptautiskajos tirgos bija pamats strīdīgajai Itālijas iestāžu rīcībai. Lai novērstu, ka izejvielu izmaksu palielināšana nelabvēlīgi ietekmē patērētājus, tika nolemts pagarināt *Autorità per l'energia elettrica e il gas* iespēju noteikt "references cenas" dabasgāzes piegādei mājsaimniecības patērētājiem pat pēc 2007. gada 1. jūlija, datuma, kurā Itālijas gāzes tirgus ticis liberalizēts saskaņā ar Direktīvu 2003/55 transponējošām normām.

34. Saskaņā ar Itālijas 2007. gada 3. augusta likuma 1. panta 3. punktu šī iespēja ir raksturojama šādi:

— 1) dabasgāzes piegādei tiek noteiktas "references cenas", kas uzņēmumiem ir jānorāda "savos komercpiedāvājumos, paredzot arī iespēju izvēlēties starp dažādiem tarifu un laika plāniem".

Pamata lietas dalībnieki, kam tāpat kā Itālijas valdībai bija uzdots jautājums par šā pienākuma saturu, savā atbildē ir nolieguši, ka "references cenām" ir tikai indikatīvs raksturs. Tie uzskata, ka dabasgāzes uzņēmumi faktiski nevar piedāvāt saviem klientiem alternatīvus tarifus, kuri būtu interesantāki nekā tie, ko iesaka *Autorità*, kuras "references cenas" jau ir zemākas par vidējo cenu Eiropā. Pamata lietas dalībnieki uzskata, ka, ņemot vērā lielo skaitu lietotāju, attiecībā uz kuriem piegādātajiem būtu jāpiemēro šīs aizsargātās cenas, esot jāsecina, ka iespēja piemērot kādus citus tarifus ir vienīgi teorētiska[22];

— 2) minētās "references cenas" tiek aprēķinātas, pamatojoties uz "faktiskām pakalpojuma izmaksām". Saskaņā ar lietas

22 — *Federutility* 2009. gada 31. jūlija rakstveida apsvērumi, 7.–9. punkts, un *Sorgenia* 2009. gada 31. jūlija rakstveida apsvērumi, 1. punkts.

materiālos ietverto informāciju *Autorità* noteiktie ekonomiskie nosacījumi ir četru faktoru summēšanas rezultāts: izplatīšanas cena, pārvades un glabāšanas cena, mainīgā summa, kas atbilst mazumtirdzniecībai, un cita mainīgā summa, kas attiecas uz izejvielas iegādes izdevumiem, tostarp izmaksām saistībā ar gāzes iegādi vairumtirdzniecībā. Strīds attiecas uz šīs pēdējās summas aprēķinu, jo, salīdzinot ar vairumtirdzniecības tirgu, kurā gāzes cena seko naftas produktu cenām, mazumtirdzniecības tarifi ir aizsargāti ar "aizsargklauzulu", ar kuru *Autorità* novērš visu izejvielas izmaksu pārnešanu tad, kad šīs izmaksas ir ļoti augstas. Tādējādi gāzes piegādātājiem ir jāizraksta rēķini saviem klientiem par cenu, kura neietver visu, kas samaksāts par izejvielu. Lai novērstu, ka šīs operācijas ekonomiskā slodze ir tikai šiem uzņēmumiem, *Autorità* ir uzlikusi pienākumu vairumtirgotājiem pārskatīt gāzes pārdošanas līgumus[23];

— 3) saistībā ar šo "references cenu" piemērošanas jomu Dekrētlikuma 1. panta 3. punktā ir tikai prasīts, lai tās būtu piedāvātas "mājsaimniecības patērētājiem" [*clienti domestici*]. Saskaņā ar lēmumu par prejudiciālo jautājumu uzdošanu šī lietotāju kategorija ir "nenoteikta"; savukārt Komisija uzskata, ka references cenas ir piemērojamas ģimenēm un mājsaimniecībām, kas izvietotas "ēkās ar centrālo apkuri, ar patēriņu, kas ir mazāks nekā 200 000 m^3 gadā".

Atbildēs, ko iesnieguši pamata lietas dalībnieki un Itālijas valdība 2009. gada jūlija beigās, un tiesas sēdē sniegtajos apsvērumos tika precizēts, ka pienākums piemērot "references cenas" attiecas uz divām patērētāju kategorijām:

a) gala patērētājiem, kas, būdami tiesīgi jau pirms 2003. gada 1. janvāra (gāzes patēriņa, kas pārsniedz 200 000 m^3 gadā, vai kādu citu iemeslu dēļ), vēl nav noslēguši jauno gāzes piegādes līgumu;

b) gala patērētājiem ar patēriņu, kas ir mazāks nekā 200 000 m^3 gadā.

23 — Šajā ziņā skat. *Sorgenia* rakstveida apsvērumus, 5. un 6. punkts.

Prasītāji pamata lietā tiesas sēdē un savos 2009. gada jūlija dokumentos norādīja, ka abas gala patērētāju kategorijas ietver gan indivīdus, gan uzņēmumus, neizslēdzot juridiskas personas[24]. Tie atsaucas uz *Autorità* Lēmumu Nr. 64/09, ar kura 4. pantu aizsargātas cenas tika attiecinātas uz īpašnieku biedrībām, pat ja sadales punkta turētājs ir juridiska persona, kas veic kopīpašuma pārvaldnieka funkcijas. Tomēr saskaņā ar minētā Lēmuma Nr. 64/09 5. pantu uz gala patērētājiem, kas nav noslēguši jaunus līgumus un kas nav indivīdi, joprojām attiecas aizsardzības režīms līdz 2009. gada 30. septembrim vai pat līdz 2010. gada 30. septembrim, ja to patēriņš nepārsniedz 200 000 m^3 gadā.

Savukārt Itālijas valdība apgalvo, ka "references cenu" sistēma ir piemērojama tikai indivīdiem;

— 4) ar Dekrētlikumu redakcijā, ko apstiprinājis Itālijas parlaments, *Autorità* pilnvarām tarifu jomā tika piešķirts pārejas pasākuma raksturs, tādējādi grozot sākotnējo Dekrētlikuma redakciju, kurā nekas nebija paredzēts šajā sakarā.

Prasītāji uzņēmumi tiesas sēdē norādīja, ka pārejas pasākuma raksturs, kas piemīt iespējai noteikt tarifus, nav pietiekams, jo nav noteikts tās izmantošanas beigu termiņš. Šajā sakarā tie norāda uz nesen pieņemto 2009. gada 23. jūlija Likumu Nr. 99, ar kuru, toprāt, *Autorità* ir piešķirtas vispārīgās reglamentējošās pilnvaras bez jebkāda laika ierobežojuma;

— 5) visbeidzot, Itālijas likumdevējs piebilst, ka "references cenas" ir noteiktas "sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu ietvaros", lai "nodrošinātu Kopienu tiesību normu izpildi universālā pakalpojuma jomā".

35. Tribunale Amministrativo Regionale della Lombardia jautā Tiesai, vai šāda veida publiska iejaukšanās tādā liberalizētajā tirgū kā gāzes tirgus, kurā tomēr trūkst reālas konkurences, pārkāpj Direktīvas 2003/55 23. pantu, vai arī tā var balstīties uz minētās direktīvas 3. pantu. Tātad ir jāizskata abas tiesību normas.

24 — *Federutility* 2009. gada 31. jūlija rakstveida apsvērumi, 12. un 13. punkts, un *Sorgenia* 2009. gada 31. jūlija rakstveida apsvērumi, 2. punkts.

VI — Prejudiciālā jautājuma novērtējums

A — *23. pants un cenu liberalizācija*

36. Iekšējā dabasgāzes tirgus izveidei, kas ir galvenais Direktīvas 2003/55 mērķis, ir nepieciešama pilnīga liberalizācija.

37. Kopienu likumdevējs ātri saprata, ka tirgus atvēršanai ir jānotiek pakāpeniski. Sākumā tirgi bija stingri reglamentēti, ar striktu iekšzemes raksturu un bieži vien monopolistiski[25]. Tie bija jāpārveido par vienotu, pilnīgi brīvu Eiropas tirgu, kurā visi lietotāji varētu iegādāties sev gāzi no pārdevējiem pēc savas izvēles. Direktīva 98/30 bija iepriekšējs un nedrošs solis, kam sekoja Direktīvas 2003/55 23. pants, kurā sniegts pakāpeniskais grafiks virzībai uz tiesīgā lietotāja statusa piešķiršanu visiem patērētājiem, tostarp mājsaimniecības patērētājiem[26].

38. Beigu termiņš šā mērķa sasniegšanai bija 2007. gada 1. jūlijs. Lai to sasniegtu, vajadzēja likvidēt šķēršļus konkurencei gāzes tirgū un it īpaši iejaukšanos tarifu jautājumos, jo tā atbaida investīcijas. Direktīvas 3. panta 1. punktā dalībvalstīm ir uzlikts pienākums "nodrošin[āt] to, ka [..] dabasgāzes uzņēmumi darbojas saskaņā ar šīs direktīvas principiem, lai izveidotu konkurētspējīgu, drošu dabasgāzes tirgu, kas ilgtermiņā neapdraud vidi".

39. Ņemot vērā Direktīvu un skaidri izteiktu uz liberalizāciju vērstu gribu, kas ir tās pamatā, ir grūti piekrist tam, ko norādījusi Polijas valdība savos rakstveida apsvērumos, — ka cenu noteikšana tikai ar piedāvājuma un pieprasījuma konjunktūru neesot obligāts nosacījums, lai nodrošinātu tiesības izvēlēties savu piegādātāju. Patiesībā ne 23. pantā, ne arī jebkādā citā Direktīvas normā nav tieši paredzēts dalībvalstu pienākums atteikties no piegādes cenu veidošanas par labu šai tirgus konjunktūrai, un nekas neliedz diskutēt teorijā par to, vai konkrēts pasākums ir vienmēr labvēlīgs patērētājam.

40. Tomēr ir nozīmīgs apstāklis, ka Kopienu likumdevējs paredz, ka pārvaldes iestādes [regulatori] apstiprina gāzes pārvades un sadales tarifus (Direktīvas 25. panta 2. punkts), un uzskata piegādes cenu noteikšanu tikai par ārkārtas iespēju saistībā ar

25 — Publiskie monopoli nebija retums.

26 — Direktīvas 2. panta izpratnē.

sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu (3. panta 2. punkts).

uzņēmumu intereses un — tajā pašā laikā — patērētāju intereses; liberalizācija, taču ne par katru cenu privātpersonām — kas prasa noteiktu reglamentācijas pakāpi gadījumos, kad tirgus nedarbojas atbilstošā veidā. Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumi kļūst par instrumentu, lai strukturētu šo ārkārtas publisko iejaukšanos pat pēc mērķa datuma, kas ir 2007. gada 1. jūlijs.

B — *3. pants un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumi*

41. Tirgus liberalizācija tātad neizslēdz visus iejaukšanās veidus attiecībā uz gāzes pārdošanas cenu. Direktīvas 3. pants piedāvā dažādas iespējas leģitimizēt dalībvalstu iejaukšanos šajā jomā.

42. Pirmkārt, 3. panta 2. punkts ļauj dalībvalstīm "uzņēmumiem, kas darbojas gāzes nozarē, [..] vispārīgās [vispārējās] ekonomiskās [tautsaimnieciskajās] interesēs uzlikt sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības [pienākumus]", kas var attiekties uz gāzes piegādes cenu. Otrkārt, 3. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic atbilstīgi pasākumi, lai aizsargātu gala patērētājus un it īpaši mazāk aizsargātus patērētājus, nodrošinot patērētāju aizsardzību augstā līmenī.

43. Abi šie punkti atspoguļo to, ka Direktīvai 2003/55 ir vairāki mērķi: iekšējā gāzes tirgus izveide kā līdzeklis, lai aizsargātu

44. Otrās enerģētikas paketes apstiprināšanas brīdī šī formula jau bijusi plašā mērogā pārbaudīta. Pēc publisko monopolu likvidācijas[27] šajā nozarē, kas tika pakļauts tirgus principiem, vēl bija jānodrošina dažas vispārējo interešu vajadzības. Šajā nolūkā Kopienu likumdevējs jau kopš pirmo nozaru — tādu kā pasts, transports vai telekomunikācijas — liberalizēšanas paredzēja iespēju uzlikt sabiedrisko pakalpojumu un universālā pakalpojuma sniegšanas pienākumus. Tiesa ļoti uzmanīgi pārbaudīja šīs atkāpes un it īpaši to finansējumu un atzina, ka subsīdijas, kas maksājamas, lai "atlīdzinātu" sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumus, nav valsts atbalsts[28] un nepārkāpj Līgumu, ja vien ir izpildīti zināmi nosacījumi[29].

27 — Kas — kā norādīts Jones, C. W. darbā *EU Energy Law, Volume I, The Internal Energy Market*, Second Edition, Lēvene: Caléis & Castells, 2006, 223. lpp. — "bija uzskatāmi par tādiem, kuri vienmēr rīkojas sabiedrības interesēs".

28 — EKL 87. panta 1. punkta izpratnē.

29 — Tiesas 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā C-280/00 *Altmark Trans* un *Regierungspräsidium Magdeburg* (*Recueil*, I-7747. lpp., 84.–95. punkts). 2003. gada 27. novembra spriedumā apvienotajās lietās no C-34/01 līdz C-38/01 *Enirisorse* (*Recueil*, I-14243. lpp.) tika piemēroti iepriekšējā nolēmumā izklāstītie nosacījumi lietā, kura attiecās uz ostas nodevu, daļu no kuras bija saņēmis publiskais uzņēmums. Pirms lietas *Altmark* — 2001. gada 22. novembra spriedumā lietā C-53/00 *Ferring* (*Recueil*, I-9067. lpp.) jau tika precizēti nosacījumi, lai uzņēmumiem, kas pārvalda sabiedriskos pakalpojumus, piešķirtais atbrīvojums no nodokļa būtu saderīgs ar Līgumu.

45. Direktīvas 2003/55 3. panta 2. punkts iekļauj sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākuma koncepciju to līdzekļu sarakstā, kas paredzēti gāzes nozares organizēšanai, ļaujot dalībvalstīm uzlikt šīs nozares uzņēmumiem saistības tad, kad tas ir nepieciešams, lai ievērotu "vispārējās tautsaimnieciskās intereses", kuru saturs konkrēti nav noteikts [30].

"kuros ņemti vērā patērētāju aizsardzības mērķi, piegāžu drošība, vides aizsardzība un līdzvērtīga konkurence visās dalībvalstīs"; minētie elementi ir jāinterpretē, ņemot vērā katras valsts īpatnības, "ņemot vērā apstākļus valstī un ievērojot Kopienas tiesību aktus".

46. Noteiktības trūkums Direktīvā liecina par plašu rīcības brīvību, ko Kopienu likumdevējs piešķīris dalībvalstīm. Preambulas divdesmit septītais apsvērums to apstiprina, norādot uz "kopīgo minimālo standartu" attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu izpildi, t.i., pamatnoteikumu, ieviešanu,

47. Tomēr dalībvalstu rīcības brīvība šajā jautājumā nav absolūta, jo Direktīvas 3. panta 6. punktā ir paredzēta kontrole pār "visiem pasākumiem, ko tās pieņēmušas, lai izpildītu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības [pienākumus], tostarp patērētāju un vides aizsardzības nodrošināšanu, kā arī pār to iespējamo ietekmi uz vietējo un starptautisko konkurenci"; šie pasākumi ir jādara zināmi Komisijai normas transponēšanas laikā. Pēc tam dalībvalstīm reizi divos gados ir jāsniedz informācija par visām izmaiņām [31].

30 — Direktīvā ir tikai norādīts, ka sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu mērķis ir nodrošināt šīs intereses, kuras "var attiekties uz drošību, tostarp uz piegāžu drošību, regularitāti, kvalitāti un cenu un vides aizsardzību, tostarp energoefektivitāti un klimata aizsardzību". Daži kvalificēja šo *numerus clausus* uzskaitījumu kā "vispārējo tautsaimniecisko interešu" pamatus, kas var leģitimizēt valsts iejaukšanos (Geldhof, W. un Vandendriessche, F., "Chapter 1: European Electricity and Gas Market Liberalisation. Background, Statuos, Developments", *EU Energy Law and Policy Issues*, izd. Delvaux, B., Hunt, M. un Talus, K., Euroconfidentiel, 48. lpp., kas savukārt citē iepriekš minēto Jones, C. W., 230. lpp.). Tomēr, manuprāt, šajā normā ir sīki izklāstīti rīcības veidi, kuros jāizpaužas minētajiem sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumiem; tas nav tādu apstākļu saraksts, kas būtu šo pienākumu rašanās pamats, lai gan šie divi aspekti ir savā starpā cieši saistīti. No Direktīvas 3. panta 2. punkta izriet, ka dalībvalstis var radīt sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumus, kas attiecas uz gāzes pārdošanas cenu, bet ar šo norādi vien nepietiek. Katrā ziņā ir jāpārbauda, vai runa ir par uzdevumu vispārējās tautsaimnieciskajās interesēs.

31 — Komisija mēģināja precizēt Direktīvas prasības paziņojumā, kurš nav saistošs un kuru tā ir daļēji piemērojusi *ex ante* kontrolei pār dalībvalstu paziņotajiem sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumiem ("Note de la DG Energie et Transports sur les Directives 2003/54/CE et 2003/55/CE du marché interieur de l'électricité et du gaz natural. Document n'engageant pas la Commission", pieejams http://ec.europa.eu/energy/electricity/legislation/doc/notes_for_implementation_2004/public_service_obligations_fr.pdf). Lai pastiprinātu tās nostāju šajā kontroles veidā, trešajā enerģētikas paketē ir paredzēts, ka Komisija pieņem pamatnostādnes Direktīvas 3. panta īstenošanai (iepriekš minētā priekšlikuma Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/55, 1. panta 4. punkts, ar kuru Direktīvas 2003/55 3. pantā tiek iekļauts 7. punkts).

48. Turklāt Direktīva iezīmē pietiekami stingrus noteikumus attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumiem, kuriem:

— jāatbilst "vispārējām tautsaimnieciskajām interesēm";

— jābūt noteiktiem, "pilnībā ievērojot attiecīgos Līguma" noteikumus, it īpaši tā 86. pantu;

— jābūt skaidri definētiem, pārredzamiem un pārbaudāmiem;

— nav jārada diskriminācija un

— jāgarantē, ka Eiropas Savienības gāzes uzņēmumiem ir vienlīdzīgi pieejami valstu patērētāji.

49. *Autorità* pilnvaru tarifu jomā, kuras aplūkojamas šajā lietā, likumīgums ir atkarīgs no šo noteikumu ievērošanas, kas jāpārbauda valsts tiesai saskaņā ar Tiesas sniegto Direktīvas interpretāciju[32].

50. Līdz ar to ir jāpārbauda gan prasība par "vispārējām tautsaimnieciskajām interesēm" (C), ņemot vērā Līguma noteikumus un it īpaši tā 86. pantu (D), gan jautājums par nediskriminējošo raksturu (E).

C — *Pieņemamu cenu nepieciešamība kā "vispārējo tautsaimniecisko interešu" pamats*

51. "Vispārējo tautsaimniecisko interešu" izmantošana, lai pamatotu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumus, ir pirmais strīdīgais aspekts aplūkojamajā lietā.

52. Kā to pareizi uzsver Komisija savos rakstveida apsvērumos[33], dubultā norāde Direktīvas 3. panta 2. punktā uz EKL 86. pantu un uz

32 — Saskaņā ar Direktīvas 3. panta 6. punktu šie pasākumi ir jādara zināmi Komisijai, ko Itālijas valdība izdarījusi, pirms tas tai tika pieprasīts (Komisijas rakstveida apsvērumi, 42. punkts).

33 — 38. punkts.

"vispārējām tautsaimnieciskajām interesēm" nozīmē, ka attiecīgie pienākumi atbilst pienākumiem, kas uzlikti uzņēmumiem, kuriem uzticēti "pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi" minētā Līguma panta izpratnē[34].

53. Tiesa ir atzinusi vispārējo tautsaimniecisko interešu esamību vairākiem dažādiem pakalpojumiem, tādiem kā ūdensapgāde[35], gāzes apgāde[36] un elektroapgāde[37], pasta savākšana un nosūtīšana visā valsts teritorijā[38], nerentablu aviolīniju ekspluatācija[39], neatliekamās medicīniskās palīdzības transports[40] vai zāļu vairumtirdzniecība[41] — tie ir tikai daži piemēri. Ir grūti izsecināt no šiem nolēmumiem[42] nepārprotamu un precīzu jēdzienu. Direktīvas, Līguma un judikatūras pamatā ir viena un tā pati ideja par līdzsvaru starp tirgu un regulējumu, starp konkurenci un vispārējo interešu apsvērumiem, un, manuprāt, tos apvieno fakts, ka tieši dalībvalstīm ir jānosaka pakalpojumi ar vispārējo tautsaimniecisku nozīmi, ko tās vēlas saglabāt, neskarot Kopienu iestāžu (it īpaši Tiesas) iespēju pārbaudīt šādus lēmumus un novērst pārmērības[43].

54. Lai atrastu kopīgu elementu, būtu jāatceras slavenus Rolāna [*Rolland*] likumus, uz kuriem netieši atsaucas spriedumi lietā *Corbeau*[44] un lietā *Almelo* [45], izklāstot apstākļus,

34 — Izteiciens "pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi" attiecas uz ekonomiska rakstura pakalpojumiem, ko dalībvalsts pakļauj zināmiem pienākumiem, ņemot vērā konkrētās vispārējās intereses (Szyszczak, E. *The Regulation of the State in Competitive Markets in the EU*. Ed. Hart, 2007, 211. lpp.). Lage-Annamajere [*Laget-Annamayer*] (Laget-Annamayer, A. *La régulation des services publics en réseaux. Télécommunications et électricité*. Brisele: Bruylant, 2002, 98. lpp.) uzskata, ka Direktīvas 3. panta 2. punkta redakcija ir "franču publiskā pakalpojuma koncepta un Kopienu jēdziena "pakalpojums ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi"" sajaukums.

35 — Tiesas 1983. gada 8. novembra spriedums apvienotajās lietās no 96/82 līdz 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 un 110/82 *IAZ International Belgium* u.c./Komisija (*Recueil*, 3369. lpp.).

36 — Tiesas 1997. gada 23. oktobra spriedums lietā C-159/94 Komisija/Francija (*Recueil*, I-5815. lpp.).

37 — Tiesas 1994. gada 27. aprīļa spriedums lietā C-393/92 *Almelo* (*Recueil*, I-1477. lpp.).

38 — Tiesas 1993. gada 19. maija spriedums lietā C-320/91 *Corbeau* (*Recueil*, I-2533. lpp.), 2000. gada 10. februāra spriedums apvienotajās lietās C-147/97 un C-148/97 *Deutsche Post AG* (*Recueil*, I-825. lpp.) un 2001. gada 17. maija spriedums lietā C-340/99 *TNT Traco* (*Recueil*, I-4109. lpp.).

39 — Tiesas 1989. gada 11. aprīļa spriedums lietā 66/86 *Ahmed Saeed Flugreisen* un *Silver Line Reisebüro* (*Recueil*, 803. lpp.).

40 — Tiesas 2001. gada 25. oktobra spriedums lietā C-475/99 *Ambulanz Glöckner* (*Recueil*, I-8089. lpp.).

41 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Ferring*.

42 — Turklāt visi šie nolēmumi attiecas uz uzņēmumiem ar ekskluzīvajām un īpašajām tiesībām, nevis uz uzņēmumiem, kas darbojas liberalizētajās nozarēs vai kam ir uzlikti sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumi. Tātad to piemērošanai aplūkojamajā lietā ir jābalstās uz šo konkrēto kontekstu, kas līdz šim nav bijis atspoguļots judikatūrā.

43 — Uz šo koncepciju ir balstīts arī EKL 16. pants, kurā ir noteikts: "Neskarot 73., 86. un 87. panta noteikumus un ņemot vērā nozīmi, kāda sabiedriskiem pakalpojumiem [pakalpojumiem ar vispārējo tautsaimniecisko nozīmi] ir Savienības kopīgo vērtību sistēmā, kā arī to nozīmi sociālas un teritoriālas kohēzijas veicināšanā, Kopiena un dalībvalstis, nepārsniedzot savas attiecīgās pilnvaras un šā Līguma piemērošanas jomu, rūpējas, lai šādi pakalpojumi pamatotos uz tādiem principiem un nosacījumiem, kas ļauj īstenot to uzdevumu". Šis teksts tika iekļauts ar Amsterdamas līgumu tad, kad stratēģisko nozaru liberalizēšana aktīvi ritēja, ievērojot "nozīmīgas bažas noteiktās sociālajās aprindās, ko izraisījis liberālais pavērsiens Eiropas līmenī" (Sarmiento, D. La recepción en el derecho de la Unión Europea y en su jurisprudencia de las técnicas de regulación económica. *Derecho de la regulación económica. I. Fundamentos e instituciones de la regulación*. Dir. Muñoz Machado, S. un Esteve Pardo, J., Ed. Iustel, Fundación Ortega y Gasset, 2009, 259. lpp.).

44 — Minēts iepriekš, 15. punkts.

45 — Minēts iepriekš, 48. punkts. Tajā pašā nozīmē skat. Tiesas 1997. gada 23. oktobra spriedumu lietā C-159/94 Komisija/Francija (*Recueil*, I-5815. lpp., 57. punkts).

kuros tiek sniegti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi: nepārtraukti (turpinātība); par labu visiem lietotājiem un visā attiecīgajā teritorijā (universālums), pēc vienotiem tarifiem un ar līdzīgu kvalitāti, neizvērtējot ne īpašas situācijas, ne arī katra atsevišķa darījuma ekonomiskās rentabilitātes pakāpi (vienlīdzība).

55. Turpinātība, universālums un vienlīdzība. Šiem klasiskajiem principiem tagad parasti pievieno pārskatāmību un pakalpojumu ekonomisku pieejamību. Arī Direktīva 2003/55 tiecas nodrošināt turpinātību, universālumu un nediskrimināciju gāzes piegādē[46], tajā pašā laikā neaizmirstot par patērētāju tiesībām "saņemt noteiktas kvalitātes dabasgāzi par pieņemamām cenām" (preambulas divdesmit sestais apsvērums). Tas izskaidro iespēju iejaukties piegādes cenu lietās, kā tas ir paredzēts Direktīvas 3. panta 2. punktā.

56. Šajos apstākļos nevēlama un nesamērīga cenu paaugstināšana par sliktu patērētājiem ir "vispārējo tautsaimniecisko interešu" pamats, kas, ja ir izpildīti citi Direktīvā paredzētie nosacījumi, padara leģitīmu publisko iejaukšanos dabasgāzes piegādes tarifu jomā.

D — *Samērīguma tests un Kopienu interešu ievērošana*

57. Otrais nosacījums attiecas uz Līguma un it īpaši tā 86. panta pilnīgu ievērošanu.

58. Par ļoti svarīgu ir jāatzīst minētā EKL 86. panta 2. punkts, attiecībā uz kuru judikatūrā ir uzskatīts, ka tā mērķis ir "saskaņot dalībvalstu interesi izmantot noteiktus publiskā sektora uzņēmumus kā ekonomiskas vai nodokļu politikas instrumentu ar Kopienas interesi konkurences noteikumu ievērošanā un kopējā tirgus vienotības saglabāšanā"[47].

59. Saskaņā ar minēto normu "uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi", attiecas Līguma

46 — To apstiprina pienākumu uzskaitījums 3. panta 2. punktā un iespēja iecelt "piegādātāju, kas nodrošina pakalpojumus galējā situācijā" (3. panta 3. punkts).

47 — Tiesas 1991. gada 19. marta spriedums lietā C-202/88 Francija/Komisija (*Recueil*, I-1223. lpp., 12. punkts).

noteikumi un tostarp konkurences noteikumi, ja vien šo noteikumu piemērojums *de iure* vai *de facto* netraucē veikt tiem uzticētos konkrētos uzdevumus; un katrā ziņā tie nedrīkst ietekmēt tirdzniecības attīstību tiktāl, lai kaitētu Kopienas interesēm.

60. Aplūkojamajā lietā ir jāpārbauda, pirmkārt, vai iejaukšanās gāzes piegādes tarifu jomā ir pasākums, kas ir obligāti nepieciešams, lai nodrošinātu "pieņemamas cenas" (tā saucamā samērīguma pārbaude), un, otrkārt, vai šī iespēja kaitē "Kopienas interesēm".

1) Samērīguma tests

61. Minētās normas frāze, saskaņā ar kuru izņēmums no tirgus noteikumiem nedrīkst *de iure* vai *de facto* traucēt pildīt vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes uzdevumu, ievieš analizē tā saucamo "samērīguma testu", kas ir EKL 86. panta 2. punkta īstā atslēga, kura ļauj mainīt šīs normas izmantojumu.

a) Judikatūra

62. Spriedums lietā *Sacchi* izraisīja palielināto interesi par šo pantu, atstājot dalībvalstu ziņā sniegt pierādījumus tam, ka brīva konkurence ir nenovēršams šķērslis attiecīgai organizācijai uzticētā uzdevuma izpildei[48]. Vēlāk spriedumā lietā *Höfner* tika precizēts, ka Līgums neliedz uzticēt publiskajam nodarbinātības birojam īpašu uzdevumu, "ja šis birojs acīmredzami nespēj apmierināt pieprasījumu, ko sniedz šajā sakarā tirgus", un ja tas neiebilst, ka citas sabiedrības apdraud tā ekskluzīvās tiesības[49].

63. Tomēr līdz iepriekš minētajam spriedumam lietā *Corbeau* samērīguma princips nav ticis iekļauts Tiesas pamatojumā. Lietā *Corbeau* un — vēlāk — iepriekš minētajā lietā *Almelo* Tiesa atzina par pieļaujamiem izņēmumus no tirgus noteikumiem, kas bija nepieciešami, lai nodrošinātu pakalpojuma "ekonomisku līdzsvaru" atkarībā no rentablu un nerentablu darbību īpatsvara.

64. Vēlāk ar trim nolēmumiem, kas attiecās uz Nīderlandes, Itālijas un Francijas

48 — 1974. gada 30. aprīļa spriedums lietā 155/73 (*Recueil*, 409. lpp.). Tajā paša nozīmē skat. iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā 66/86 *Ahmed Saeed Flugreisen* un *Silver Line Reisebüro*.

49 — Tiesas 1991. gada 23. aprīļa spriedums lietā C-41/90 *Höfner* un *Elser* (*Recueil*, 1979. lpp., 25. punkts).

piešķirtajām ekskluzīvajām tiesībām uz enerģijas importu un eksportu[50], tika sniegti papildu skaidrojumi. No vienas puses, šajos spriedumos bija ietverts mājiens par samērīgumu EKL 86. panta ietvaros, ļaujot atsaukties uz tā 2. punktu, "lai attaisnotu to, ka dalībvalsts piešķir uzņēmumam, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, ekskluzīvās tiesības [..], ja tam uzticētā īpaša uzdevuma izpildi var nodrošināt tikai ar šādu tiesību piešķiršanu un ja tirdzniecības attīstība nav ietekmēta tiktāl, lai kaitētu Kopienas interesēm"[51]. No otras puses, tajos bija arī teikts, ka, lai Līguma noteikumi nebūtu piemērojami, pietiek ar to, ka to piemērošana "*de iure* vai *de facto* traucē pildīt īpašus pienākumus, kas uzlikti uzņēmumam. Nav nepieciešams, lai būtu apdraudēta pati uzņēmuma dzīvotspēja"[52], un, lai gan pierādīšanas pienākums ir attiecīgai dalībvalstij, nevar prasīt, lai tā pierādītu, "ka neviens cits iedomājams pasākums, kas pēc definīcijas ir hipotētisks, nevarētu ļaut nodrošināt minēto uzdevumu izpildi tādos pašos apstākļos"[53].

65. Saskaņā ar judikatūru no EKL 86. panta konkurences noteikumiem varētu atkāpties tikai tad, ja tas ir nepieciešams, lai izpildītu attiecīgo vispārējo interešu uzdevumu; šādu apstākļu novērtējums ir jāizdara dalībvalstīm — ņemot vērā to valsts politiku un ievērojot Līgumu.

b) Tā piemērošana aplūkojamajā lietā

66. Itālijas valdība ir nolēmusi ar Dekrētlikumu piešķirt savam valsts regulatoram iespēju iejaukties dabasgāzes piegādes tarifu jautājumos, pamatojoties uz to, ka valsts tirgū nepastāv reāla konkurence un ka pastāv naftas produktu cenu paaugstināšanas tendence starptautiskajos tirgos.

67. Manuprāt, šāda situācija var traucēt realizēt "vispārējās tautsaimnieciskās intereses" nodrošināt gāzes apgādi par pieņemamām cenām, kas leģitimizē valsts iejaukšanos tirgus konjunktūrā.

68. Komisija savā iepriekš minētajā 2007. gada 10. janvāra paziņojumā atzīst,

50 — Tiesas 1997. gada 23. oktobra spriedumi lietā C-157/94 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, I-5699. lpp.), lietā C-158/94 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-5789. lpp.) un lietā C-159/94 Komisija/Francija (*Recueil*, I-5815. lpp.). Ceturtā prasība par valsts pienākumu neizpildi pret Spāniju tika noraidīta (1997. gada 23. oktobra spriedums lietā C-160/94 Komisija/Spānija (*Recueil*, I-5851. lpp.).

51 — Iepriekš minētie spriedumi lietā Komisija/Nīderlande, 32. punkts; lietā Komisija/Itālija, 43. punkts, un lietā Komisija/Francija, 49. punkts.

52 — Iepriekš minētie spriedumi lietā Komisija/Nīderlande, 43. punkts, un lietā Komisija/Francija, 59. punkts. Skat. arī iepriekš minēto spriedumu lietā *TNT Traco*, 54. punkts, un Tiesas 2007. gada 15. novembra spriedumu lietā C-162/06 *International Mail Spain* (Krājums, I-9911. lpp., 35. punkts).

53 — Iepriekš minētie spriedumi lietā Komisija/Nīderlande, 58. punkts; lietā Komisija/Itālija, 54. punkts, un lietā Komisija/Francija, 101. punkts.

ka "līdzšinējā pieredze liecina, ka enerģijas vairumtirdzniecības cenas ir sevišķi nestabilas. Tas liek jautāt, vai un kā šādas svārstības ietekmē galapatērētājus, tostarp mazāk aizsargātus patērētājus". Ņemot vērā šīs bažas, tā piebilst, ka, "kaut arī cenu kontroles dēļ nav iespējams klientiem dot piemērotus cenu signālus par izmaksām nākotnē, mērķtiecīga cenu regulēšana var būt vajadzīga, lai aizsargātu patērētājus īpašos apstākļos, piemēram, pārejas periodā uz reālu konkurenci". Tātad "[šai kontrolei] jābūt līdzsvarotai, lai nekavētu tirgus atvēršanu, neradītu diskrimināciju starp ES enerģijas piegādātājiem, nepastiprinātu konkurences traucējumus vai neierobežotu tālākpārdošanu"[54].

69. Tātad ir jānodrošina, ka iejaukšanās ir samērīga ar sasniedzamo mērķi, kas saskaņā ar judikatūru nozīmē, ka tā nepārsniedz to, kas ir nepieciešams "vispārējo tautsaimniecisko interešu" mērķa, kas aplūkojamajā lietā ir cenu "savaldīšana", sasniegšanai. Lai veiktu samērīguma testu, ir jāizmanto šādi kritēriji, kas izriet no apskatītās judikatūras.

54 — 2.6.2. punkts.

i) Pārejas pasākuma raksturs un pielāgojamība

70. Pasākuma pagaidu raksturs, manuprāt, ir pirmā un galvenā no samērīguma principa sekām, jo izņēmums no iekšējā tirgus noteikumiem zaudē jebkādu pamatojumu, ja situācija mainās, piemēram, ja vairumtirdzniecības tirgū ienāk konkurenti vai cenas stabilizējas. Tātad pilnvaras tarifu jautājumos ar nenoteiktu piemērošanas termiņu pārkāptu šo principu[55], tomēr tas neprasa noteikt iejaukšanās tiesību izbeigšanas datumu. Turklāt to pielāgojamība jaunām situācijām un to periodiska atjaunināšana[56] ir aspekti, kas būtu jāuzskata par pozitīviem.

ii) Saturs

71. Otrkārt, ir jāanalizē strīdīgā pasākuma saturs. Piemēram, lai novērstu, ka summa, ko maksā gala patērētājs par dabasgāzi, nepalielinās pārmērīgi sakarā ar naftas cenas paaugstināšanu, publiskās iejaukšanās pasākumam

55 — Tas, iespējams, ir iemesls, kāpēc Parlaments, apstiprinot dekrētu, ir uzsvēris, ka *Autorità* piešķirtajai iespējai ir pārejas pasākuma raksturs.

56 — Atbilstoši Itālijas valdības norādītajam to veic ik ceturksni (tās rakstveida apsvērumi, 60. punkts).

ir jāattiecas tikai uz pārdošanas cenas sastāvdaļu, kas saistīta ar izejvielu[57].

iii) Adresāti

72. Treškārt, samērīgums liek ierobežot valsts lēmuma adresātu skaitu. Obligātie tarifi attiecībā uz komerciāliem lietotājiem (kas nav ģimenes vai "mājsaimniecības patērētāji") pārsniegtu patērētāju aizsardzības mērķi, kas — pēdējā instancē — pamato publisko iejaukšanos tirgū. Aplūkojamajā lietā tas nozīmē, ka būtu jānosaka, vai Dekrētlikumā paredzētajiem "mājsaimniecības patērētājiem" [*clienti domestici*] ir šāds raksturs. Tiesas sēdē prasītāji pamata lietā un Itālijas valdība ir pauduši atšķirīgus viedokļus šajā sakarā. Valsts tiesai ir jāpārbauda, vai, ņemot vērā Itālijas tiesisko regulējumu un it īpaši *Autorità* Lēmumu Nr. 64/09, tarifu aizsardzība ir piemērojama uzņēmumiem; ja atbilde būs apstiprinoša, šī iejaukšanās būtu jāuzskata par nesamērīgu un tātad par tādu, kas ir pretrunā Kopienu tiesībām.

73. Federutility, *Assogas* un *Libarna* kritizē arī "references cenu" attiecināšanu uz tiem, kas neietilpst "mazāk aizsargātu patērētāju" kategorijā atbilstoši Direktīvas 3. panta 3. punktam. Šajā normā paustas īpašas bažas par šo personu grupu (tās minot pirms attālos apgabalos dzīvojošiem patērētājiem), tomēr vispārējo saistību ietvaros attiecībā uz patērētāju aizsardzību. Līdz ar to ne no 3. punkta, ne no 2. punkta neizriet, ka sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumiem ir jābalstās uz sociālo solidaritāti.

iv) Salīdzinājums ar citiem instrumentiem

74. Ceturtkārt, no visiem iespējamiem risinājumiem ir jāizvēlas, kas vismazākā mērā traucē brīvu konkurenci. Saskaņā ar judikatūru dalībvalstīm ir piešķirta plaša rīcības brīvība šajā jautājumā, no kurām nevar prasīt *probatio diabolica* — ka "neviens cits iedomājams pasākums [..] nevarētu ļaut nodrošināt minēto uzdevumu izpildi tādos pašos apstākļos"[58]. Piemēram, spriedumā lietā *Albany*[59] ir izslēgts, ka iestādēm ir jāizvēlas risinājums, kas vismazāk traucē konkurenci.

57 — Komisija (56. punkts) apgalvo, ka tas tā ir Itālijā; tāpat kā citi fakti, šis apstāklis ir jāpārbauda valsts tiesai.

58 — Iepriekš minētie spriedumi lietā Komisija/Nīderlande, 58. punkts; lietā Komisija/Itālija, 54. punkts, un lietā Komisija/Francija, 101. punkts.

59 — Tiesas 1999. gada 21. septembra spriedums lietā C-67/96 *Albany* (*Recueil*, I-5751. lpp., 99. un 104. punkts).

75. Federutility uzskata, ka Itālijas valsts aizsargā piegādes kvalitāti un cenu (papildus tās drošībai un regulāram raksturam), izmantojot piegādātāju, kas nodrošina pakalpojumus galējā situācijā. Itālijas tiesai ir jāpārbauda, vai iejaukšanās tarifu jautājumos un universālais pakalpojums (paredzēts Direktīvas 3. panta 3. punktā) virzīti uz vienu un to pašu mērķi, vai arī ir orientēti uz dažādiem un papildinošiem mērķiem.

76. Salīdzinošu analīzi, ko veikusi Komisija, pamatojoties uz Direktīvas 3. panta 6. punktu, var izmantot šā veida kontrolei, paralēli apskatot dažādās dalībvalstīs veiktos pasākumus. Šā veida salīdzinājumā tomēr ir jāievēro vislielākā piesardzība, jo pašā Direktīvā ir noteikts, ka "ir svarīgi, lai sabiedrisko pakalpojumu prasības varētu interpretēt katrā valstī, ņemot vērā apstākļus valstī un ievērojot Kopienas tiesību aktus" (preambulas divdesmit septītais apsvērums).

2) Apdraudējums "Kopienas interesēm"

77. Neskarot iepriekš aprakstīto samērīguma testu, ar EKL 86. panta 2. punktu tiek prasīts, lai veiktais pasākums neietekmē tirdzniecības attīstību tiktāl, "lai kaitētu Kopienas interesēm".

78. Iepriekš minētajos trijos 1997. gada 23. oktobra spriedumos[60] Tiesa pieprasīja Komisijai definēt šīs intereses. Tomēr, kā norādījis ģenerāladvokāts Ležē [*Léger*] savos secinājumos lietā *Wouters* u.c.[61], šie nolēmumi ir izskaidrojami ar noteikumiem par pierādīšanas pienākumu procesos sakarā ar valsts pienākumu neizpildi. Es piekrītu manam bijušajam kolēģim, ka, lai konstatētu kaitējumu tirdzniecībai Kopienas iekšienē EKL 86. panta 2. punkta izpratnē, atšķirībā no tā, kas piemērojams klasiskajam pasākuma ar kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību jēdzienam, ir jāpierāda, ka strīdīgais pasākums ir būtiski traucējis iekšējā tirgus darbību.

79. Aplūkojamajā lietā Itālijas tiesai ir jānosaka, vai *Autorità* iejaukšanās cenu jautājumā ir izraisījusi šādu traucējumu. Savā rīkojumā par prejudiciālo jautājumu uzdošanu tā norāda uz nelabvēlīgo ietekmi, kas būtu "normas, kuras mērķis ir saglabāt izejvielas izmaksas, uzturēšanai" uz ar Direktīvu aizsargātajām tiesībām izvēlēties piegādātāju. Tai ir

60 — Iepriekš minētie spriedumi lietā Komisija/Nīderlande, 69. punkts; lietā Komisija/Itālija, 65. punkts, un lietā Komisija/Francija, 113. punkts.

61 — 2001. gada 10. jūlija secinājumi (2002. gada 19. februāra spriedums lietā C-309/99 *Wouters* u.c., *Recueil*, I-1577. lpp.).

arī jāpārbauda, vai pastāv reāls kaitējums un vai — kā tiek apgalvots[62] — iejaukšanās kavē tirgus atvēršanu.

priekšrocību, kas no tā izrietētu. Šis apstāklis — kā arī nenoteikts pasākuma piemērošanas termiņš — bija iemesls, kādēļ Francijas Konstitucionālā padome ir atzinusi par pretkonstitucionālu tiesību normu, ar kuru "vēsturiskie uzņēmēji" bija pakļauti obligātiem tarifiem attiecībā uz elektroenerģijas un dabasgāzes apgādi[63].

E — *Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu nediskriminējošs raksturs*

80. Saskaņā ar Direktīvas 3. panta 2. punktu uzņēmumiem, kas darbojas gāzes nozarē, uzliktie sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumi nedrīkst būt diskriminējoši.

83. Tomēr vispārīga un nediferencēta piemērošana arī negarantē vienlīdzības principa ievērošanu. Uzņēmums *Assogas* piebilst, ka *Autorità* lēmumi rada nevienlīdzīgu attieksmi pret gāzes piegādātajiem, kas vienlaikus ir vairumtirgotāji, un pārējiem gāzes piegādātajiem, jo, tā kā abu šo kategoriju piegādātajiem ir jāpieņem minimālās "references" cenas, nekas neliedz pirmajiem iegūt izejvielas izmaksu pārpalikumu, pārdodot [gāzi] otrajiem. No lietas materiāliem izriet, ka *Autorità* ir mēģinājusi samazināt šo mazumtirgotājiem radīto kaitējumu, uzliekot pienākumu pārskatīt vairumtirdzniecības pārdošanas līgumus[64]. *Assogas* uzskata, ka ar to vien nepietiek, jo *Autorità* nevar iejaukties privāttiesiskajās attiecībās. Līdz ar to iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai nepastāv diskriminācija, kas rada reālu kaitējumu noteiktiem dabasgāzes mazumtirgotājiem.

81. Šā normas precizējuma mērķis ir panākt, ka attiecīgie pienākumi ir vienādā mērā saistoši visiem nozares uzņēmējiem, lai nepasliktinātu situāciju ar konkurences neesamību.

82. Piemēram, Direktīva būtu pārkāpta ar tādu "references cenu" ieviešanu, kas būtu piemērojamas vienīgi dominējošajam tirgus dalībniekam ar papildu konkurētspējas

62 — *Federutility* rakstveida apsvērumi, 62. punkts.

63 — 2006. gada 30. novembra Lēmums Nr. 2006-543. Konstitucionālā Padome atzina minētos tarifus par acīmredzami nesaderīgiem ar Kopienu direktīvās paredzētajiem liberalizēšanas mērķiem attiecībā uz "vēsturiskiem" uzņēmējiem un izslēdza jebkādu pamatojumu, kas būtu balstīts uz sabiedriskajiem pakalpojumiem. Saistībā ar minēto lēmumu skat. Schoettl, E., "Les problèmes constitutionnels soulevés par la loi relative au secteur de l'énergie", *Petites affiches*, 395e année (2006), Nr. 244, 3.–23. lpp.

64 — *Sorgenia* rakstveida apsvērumi, 6. lpp. Runa ir par ekonomiskiem stimuliem līgumu pārskatīšanai, kas ieviesti ar *Autorità* Lēmumu Nr. 79/07, kurš minēts Itālijas valdības rakstveida apsvērumu 22. un 23. punktā.

F — *Par Direktīvas 3. panta 3. punkta lomu aplūkojamajā lietā*

84. Kamēr Direktīvas 3. panta 2. punktā sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu ieviešana ir paredzēta tikai kā iespēja, ko dalībvalstis izmanto "vispārējās interesēs", ar 3. punktu dalībvalstīm ir uzlikts vispārīgais pienākums veikt "atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu gala patērētājus un nodrošinātu patērētāju aizsardzību augstā līmenī".

85. Iespēja piemērot 3. punktu aplūkojamajā lietā tika minēta dažos personu, kas snieguši apsvērumus šajā prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, dokumentos un tika noraidīta, pamatojoties uz daudzmaz pamatotiem argumentiem.

86. Daži no prasītājiem pamata lietā uzskata, ka 3. punkts nevar leģitimizēt apstrīdētos lēmumus, jo tie ir piemērojami ne tikai "mazāk aizsargātiem", bet visiem lietotājiem. Šis arguments nav pamatots, jo attiecīgā norma attiecas ne tikai uz minētajām personām, lai gan tās ir tieši minētas, lai tām būtu piešķirta īpaša aizsardzība.

87. Tāpat kā Komisija es uzskatu, ka lēmumi, ko dalībvalstis pieņēmušas saskaņā ar Direktīvas 3. panta 3. punktu, "nav saistīti tieši ar tarifu pienākumu noteikšanu, ņemot vērā [..] specifiskāku normu 2. punktā".

88. Tikai netieši 3. punkts sniedz mājienu par noteikumiem, kas ietekmē gāzes piegādes cenas, ciktāl A pielikumā, uz kuru tas atsaucas, ir norāde uz nepieciešamību informēt patērētājus par to tiesībām "saņemt noteiktas kvalitātes dabasgāzi par pieņemamām cenām" g) punkts).

89. Līdz ar to iejaukšanās piegādes cenas jautājumā ir tikai iespēja, ko reglamentē 2. punkts, nevis 3. punkts.

90. 3. panta 3. punkts pastiprina dalībvalstu pilnvaras, ļaujot vai pat uzliekot tām pienākumu iejaukties liberalizētajā tirgū, tādā kā gāzes tirgus, ja tās uzskata, ka patērētāji ir pakļauti reāliem draudiem, ko ar 2. punktā paredzētajiem instrumentiem nevar novērst.

VII — Secinājumi

91. Saskaņā ar iepriekš minētajiem apsvērumiem es iesaku Tiesai atbildēt uz *Tribunale Administrativo Regionale della Lombardia* (Itālija) prejudiciālajiem jautājumiem šādi:

Direktīvas 2003/55/EK 3. un 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj valsts tiesību normu, ar kuru, ņemot vērā konkrētu situāciju tirgū, ko joprojām raksturo "efektīvas konkurences" apstākļu neesamība, ir ļauts noteikt administratīvi dabasgāzes references cenas, kas obligāti jānorāda mājsaimniecības patērētājiem adresētajos komercpiedāvājumos, ja vien ir izpildīti Direktīvas 2003/55 3. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi un it īpaši šādi:

— pasākumam ir jātiecas realizēt vispārējās tautsaimnieciskās intereses, tādas kā pieņemama cenu līmeņa uzturēšana;

— pasākumam ir jāatbilst "samērīguma testam" attiecībā uz tā piemērošanas ilgumu, saturu un adresātiem;

— pasākums nedrīkst būtiski traucēt iekšējā tirgus darbību un

— tas nerada diskrimināciju starp nozares uzņēmējiem.